

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУ.ЖАРИЯЛАНДЫ
13.04.2022СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/118459/>

Түркістан облысы, Төлеби ауданы

«Әл-Фараби атындағы жалпы орта білім беретін мектебі» КММ

География пәні мұғалімі Ақбаев Руслан Сеитханович

ГЕОГРАФИЯ САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ БЕЛСЕНДІЛІГІН ДАМУ.

География пәні – өзіндік ерекшелігі бар пән. Ол жалпы құрлық – жер бетін, планетамызды, ондағы тіршілік ететін өсімдік – жануарлар дүниесін, жер бедерін, байлығын және өмір сүріп отырған бірнеше мыңдаған ұлттар мен ұлыстардың тіршілігін зерттеп үйрететін ғылым. Сондықтан, география пәні мұғалімі болу деген сөз – кең көлемді, терең білімді, есте сақтау қабілеті күшті, мазмұн – табиғаты терең ұстаз мұғалімдерді талап етуі, әрі осыны қажет етеді.

ГЕОГРАФИЯЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ ЖОЛДАРЫ:

Әрбір пән мұғалімінің мақсаты – оқушыларға сапалы білім беру. Сабақта қолданылған оқытудың әр түрлі әдістері оқушылардың білім сапасын арттыруда және пәнге қызығушылығын, сонымен қатар әр баланың іскерлігін, ізденімпаздығын, байқау қабілеттерін жетілдіруге мүмкіндік береді. Сабақта қай тақырыпта болса да ғылыми – теориялық әдебиеттер, оқу- әдістемелік құралдар, көрнекіліктер, электронды материалдар, т.б. пайдалануға болады. Басқа пәндерге қоса географиядан да тиянақты білім берудің негізі – географиялық білім түрлерін жүйелі оқыту. Географиялық білім түрлерін атап айтар болсақ: геологиялық, климаттық, картографиялық, номенклатуралық, топонимикалық, тарихи, экологиялық және экономикалық білім деп бөлуге болады.

1. Геологиялық білім арқылы оқушылар жер қыртысының тұрақты және тұрақсыз түрлерімен танысып, соған байланысты табиғаттың бірнеше ғасыр бойы табиғи жолмен даму тарихынан білім алады. Бұл теориялық білімдерін танымжорық кезінде өз өлкесінен жинап алған тау жыныстарының түрлерін анықтауға тапсырма беру арқылы практикалық дағдыларымен ұштастыра аламыз.
2. Климаттық білім жер бетіндегі климаттың климат туғызушы факторларына тәуелділігін, ауа-райы құбылыстарының шаруашылықты ұйымдастыруға әсерін үйрете отырып, картаны пайдалану және оны оқи білуге баулу, логикалық ойлау қабілеттерін арттыру арқылы беріледі.

3.Картографиялық білім оқушылар картамен жұмыс істеу кезінде беріледі. География сабағында жер бедерінің формасын анықтауда, масштабты қолдана отырып қашықтықты есептеуде, климаттық картаның көмегімен әр материктің климатын оқи біліп, климатты қалыптастырушы факторларды анықтауда, елдердің физикалық – географиялық жағдайын сипаттауда және экономикалық географиясына, т.б. сипаттама беруде географиялық картаның маңызы зор.

4.Номенклатуралық білім оқушы картамен жұмыс істеп, географиялық атауларды меңгеріп отырса беріледі. Мысалы, 6 сыныптың литосфера тарауында ең биік 10 тау, ең ірі 10 жазық, гидросфера тарауында ірі 10 теңіз, ең ұзын 10 өзен, ең ірі 10 көлді картаға түсіріп жаттау арқылы білімін арттырса, дүние жүзінің әлеуметтік – экономикалық географиясы сабағында жер көлемі ірі елдер, халқының саны көп 10 ел, экономикасы дамыған елдерді анықтап, есте сақтаулары арқылы номенклатуралық білімдерін арттырамын.Осындай тапсырмалар арқылы оқушылар картамен жұмыс істеуге төселіп,олардың танымдық білімдері мен есте сақтау қабілеттері артады. Егер оқушы өзінің оқыған географиялық атауларының шығу тегімен танысып, тоқталып, мән беретін болса, топонимикалық білімі бекітіледі. География сабағында оқушыларға өздерінің қалауы бойынша үш сөздің тарихын тауып келуге тапсырма беру арқылы оларға шығармашылық жұмыс істеуге жағдай жасаймыз.

5.Экологиялық білім табиғатты қорғауға, аялауға тәрбиелеуде, туған жерге деген перзенттік адамгершілік борышын сезінуге көмектеседі. Түрлі экологиялық тапсырмалар, яғни өз ауылындағы бұлақтар немесе өзеннің табиғат компоненттерінің ерекшеліктерін сипаттау, жыл мезгілдері бойынша өзгерістерін бақылау, ауыл халқының тұрмысы мен шаруашылығында алатын орнын анықтау, адам әрекеті нәтижесінде болатын табиғаттағы өзгерістердің себебі мен оны жою жолдарын табуда оқушыларға тапсырма беру арқылы экологиялық білімдерін өз беттерінше арттыруларына көмектесе аламыз.Мысалы, ауыл жанындағы « Маралды » көлінің экологиялық ерекшелігі зерттеліп көл табиғатына сипаттама берілді. Оқушылар көлдің геологиялық, биологиялық, экологиялық , шаруашылық сипаттамасын

жасады. Көлдiң өсiмдiктер дүниесi шөптi және бұталы өсiмдiктерден тұрады. Өсiмдiктерi көп түрлi, жиi және тығыз өскен. Бұлақ жануарлар дүниесiне бай. Сүткөректiлерден қоян және сарышұнақ мекендейдi

6. Экономикалық бiлiм де экономикалық бiлiм жүйесiн игеру барысында, экономикалық есептеуде, iскерлiк пен дағдыны қалыптастыру, өндiрiстегi iс- әрекет экономикасын талдау арқылы меңгерiледi. Оқушыларға нарықтың құрылымы мен кәсiпкерлiк жүйесiн ұғындыруда, нарықтық бiлiм берудiң бағыттары мен кәсiпкерлiкке баулудың әлеуметтiк педагогикалық қажеттiлiгiн түсiндiредi. Сонымен қатар, оқушыларға нарықтық ұғымдарды оқыту барысында экономикалық бiлiмдерiн қалыптастырады. Оқушыларға ауыл халқының өсу динамикасын анықтау, әр шаруа қожалықтарының шаруашылықты ұйымдастыру ерекшелiктерiмен танысу, қорытынды жасау, өнiмнен түсетiн қаржыны болжау жұмыстарын үйрету арқылы экономикалық бiлiм беруге болады.

Мұғалiм жоғарыдағы бiлiм түрлерi арқылы география пәндерiн оқытуда оқушылардың танымдық деңгейiн арттырады. Яғни, оқушылар өз беттерiмен тапсырма орындап, оқу материалдарының мазмұнын жақсы меңгерiп, өз ойларын толық және дәлелдi жеткiзуге төселедi. Олардың ойлау және сөйлеу қабiлеттерi артады. Өз беттерiмен керектi материалды тауып, тапсырмаларды дұрыс орындауға үйренедi.

Танымдық белсендiлiк дегенiмiз – оқушының оқуға, бiлiмге деген ынта – ықыласының, құштарлығының ерекше көрiнiсi. Мысалы: мұғалiмнiң баяндап тұрған материалын түсiну үшiн, оқушының оны зейiн қойып тыңдауы, алған бiлiмiн кеңейтiп толықтыру үшiн, өздiгiнен кiтап оқуы, бақылау, тәжiрибе жасау, жазу, сызу сияқты жұмыстар iстеуi керек. Өйткенi өтiлген материалды саналы қайталауда, жаңадан бiлiм алуда, оның жолдары мен дағдыларына үйренуде белсендiлiксiз мүмкiн емес. Танымдық әрекеттiң негiзiнде оқушыларда танымдық белсендiлiк қалыптасады. Сабақ барысында оқушының бойында танымдық белсендiлiк пайда болса, оқушылардың ақыл – ой қабiлеттерiнiң мынадай элементтерi дамиды: зеректiлiк, байқағыштық, ойлау және сөйлеу дербестiгi т.б.

Танымдық әрекет – шәкiрттiң бiлiмге деген өте белсендi ақыл – ой әрекетi. Ол танымдық қажеттiлiктен, мақсаттан, таным қисындарынан және әрекеттi орындаудың тәсiл – амалдарынан тұрады. Танымдық белсендiлiктi бiр ғана белгiмен көрсетуге болмайтын ұғым, оның алуан қырлы сипатын айқын көреміз. Сондықтан оқу барысында оқушының таным белсендiлiгiн арттыруда олардың өз бетiнше танымдық ықылас – ынтасын шығармашылық әрекетiн дамытатындай етiп ұйымдастырады. Танымдық әрекеттiң үш дәрежесi болады.

1-Дәреже – жаңғыртушы белсендiлiк – шәкiрттiң материалды жадылап, қайта

жаңғыртуға, оны үлгі бойынша қолдануға, меңгеруге ұмтылысымен сипатталады. Белсенділіктің 1 – дәрежесіне тән көрсеткіш – оқушының бойында білімін тереңдетуге деген ұмтылыстың болмауы.

2-Дәреже – түсіндіруші белсенділік-оқушының оқығанын зерделеуге, оны өзіне белгілі ұғымдармен байланыстыруға, білімін жаңа жағдайларда пайдалану жолдарын меңгеруге ұмтылысынан көрінеді. 2-дәрежеге тән көрсеткіш оқушының бастаған ісін аяғына дейін жеткізуге ұмтылуынан, қиындыққа тап болғанда оны жеңудің жолдарын қарастыруынан байқалатын үлкен дербестігі.

3-Дәреже – белсенділіктің шығармашылық дәрежесі – оқушының тапсырманы шешудің тың жолдарын іздестіруге деген ұмтылысымен сипатталады. Бұл дәреженің ерекшелігі – мақсатқа жетудегі табандылық, танымдық ынтаның негіздері мен әр алуандылығы.

Сонымен қатар география сабақтарында экскурсияның маңызы зор.

Экскурсия жұмысының мақсаты – оқушылардың сабақта алған теориялық оқу материалдарын практикамен жалғастыру, бекіту. Сондықтан оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруда маңызы зор. Ол барлық оқу пәндерінде, әсіресе физика, химия, биология, тарих сабақтарында кеңінен қолданылады. Бұл оқушылардың оқу процесін бақылай білуге жаттықтырады және оқу материалын өмірмен байланыстыра алуға үйретеді.